

Towarzystwo Miłośników Andrychowa
ul. Krakowska 69
34-120 Andrychów

Inwentarz zbioru „Szkoły Podstawowej nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Andrychowie”

nr zbioru TMA-A6

(ze względu na budowę Systemu Muzealnego MONA zbiór wpisany do odrębnej Księgi Inwentarzowej)

Wstęp do Inwentarza:

I. Charakterystyka twórcy zbioru

3 listopada 1791 r. w andrychowskim pałacu została podpisana umowa pomiędzy właścicielką klucza Katarzyną z Małachowskich hr. Ankwiczową, kuratorem tego klucza i wójtem Józefem Piwowarczykiem dotycząca utworzenia w mieście szkoły gminnej (Trivialschule). W latach 1817-1833 szkoła miała duże problemy lokalowe i pomieszczenia w których odbywały się lekcje wynajmowała. W 1833 r. Roman hr. Bobrowski przeznaczył na szkołę budynek kryty gontem, z dwoma izbami ogrzewanymi piecami kamiennymi a mieszczący się pod nr 50 na tzw. "Ogonku" (obecnie ul. Legionów). W tym miejscu nauka odbywała się do roku 1869 r. W roku 1871 ówczesna Rada Gminy zakupiła od Pawła Stuglika dom przy ul. Rynek 33. Po odpowiedniej adaptacji w roku 1873 oddano go do użytku z przeznaczeniem na Urząd Gminy (mieszczący się na parterze) oraz szkołę i dwa mieszkania dla nauczycieli (na piętrze). Szkoła początkowo miała charakter elementarny: uczono tu czytania, pisania, rachunków i katechizmu. Po zmianach będących następstwem przegranej Austriaków z Prusami pod Sadową (3.07.1866 r.) powołano w Galicji Radę Szkolną Krajową a w szkołach wprowadzono naukę w języku polskim, poszerzono plany nauczania z matematyki, geografii, geometrii, fizyki a także wprowadzono naukę gospodarstwa wiejskiego. Wspomniana cesarsko-królewska Rada Szkolna Krajowa orzeczeniem z dnia 02.05.1873 r. uznała andrychowską szkołę pospolitą za szkołę etatową o 4 nauczycielach. Co istotne wsie i obszary dworskie należące do Andrychowa utworzyły jeden okręg szkolny z którego zostały wyłączone wsie Roczyny, Targanice, i Sułkowice. W roku 1875 szkoła stała się 4 klasowa. 14 lat później w 1889 r. Wysoka Rada Szkolna Krajowa postanowiła, iż od pierwszego września tego roku, będą istnieć w Andrychowie dwie szkoły ludowe: 2. - klasowa szkoła żeńska (mieszcząca się w oficynach magistratu) i 4 klasowa szkoła męska. Począwszy od 1893 r. a do 1917 r. szkoła męska była 5. - klasowa¹. Pod koniec drugiej dekady XX w. do 1920 r. szkoła była 6. - klasowa. W roku szkolnym 1929/1921 utworzono pierwsza 7. klasę; placówka uzyskała statut pełnej szkoły 7. klasowej 12 grudnia

---

¹ J. Stawarz, et al., *Dzieje i rozwój szkoły podstawowej nr 1 im T. Kościuszki w Andrychowie 1791-2001*, Andrychów 2001, s. 34-37; w innym miejscu tej publikacji jest napisane, iż już od 1911 r. szkoła była 6 -cio klasowa. (w latach 1911-1920) s. 47.

1924 r. (z ważnością od 01.01.1925 r.) 08.09.1939 r. szkoła żeńska przeniosła się do innego budynku; zwolnione 3 sale mieszczące się w oficynie przeznaczono dla szkoły męskiej. Dokumenty szkolne podbijano początkowo pieczęcią okrągłą z napisem: "Szkoła Ludowa w Andrychowie" , w latach 1926 do 1937 pieczęcią z godłem państwowym i napisem "Kierownictwo Publicznej Szkoły Powszechnej 7- klasowej męskiej w Andrychowie. Po tym czasie nazwa szkoły brzmiała " Publiczna Szkoła Powszechna nr 1 w Andrychowie"². 03.09.1939 r. wojska niemieckie wkroczyły do Andrychowa; naukę w szkole wznowiono 09.10.1939 r. dzięki decyzji polskiego burmistrza Adama Wietrznego. 14.10.1939 okupant nakazał wycofanie ze szkół nauki historii, geografii i literatury polskiej. Kolejne lata wojenne przyniosły liczne represje w stosunku do andrychowskiej inteligencji i kadry nauczycielskiej, co finalnie uniemożliwiło działalność szkoły już na przełomie 1940 i 1941 r. W mieście zorganizowano tajne nauczanie, którym kierowała Wiktoria Dalewska a wielu nauczycieli andrychowskiej jedyinki brało w niej czynny udział. W zależności od kwalifikacji danego nauczyciela realizowano program dla klas od I do IV i od V do VII. Nauka odbywała się w prywatnych domach (nauczycieli, rodziców). W roku 1943 szkoła w Andrychowie wznowiła (po 2 latach i 8 miesiącach) swoją działalność. Decyzję tę popierał dyrektor fabryki Braci Czczowiczka Fryderyk Zobel, który przygotował w jednym z budynków fabrycznych na tzw. "Palestynie" 4 sale szkolne. Okres wojennej pracy szkoły był bardzo trudny, a sytuacja zmieniała się dynamicznie. Po wojnie program nauczania obejmował: sprawowanie, religię, j. polski, j. niemiecki, śpiew, historie, geografę, biologię, fizykę, chemię, matematykę, rysunki oraz naukę o Polsce i świecie współczesnym. Szkoła męska uczyła się w budynku szkoły żeńskiej. Po wojnie powstał Społeczny Komitet Budowy Szkoły Męskiej, który w 1946 r. rozpoczął kopanie fundamentów pod budynek szkolny i finalnie doprowadził do otwarcia szkoły 2 października 1949 r. Budynek ten jednak zajęła szkoła licealna z klasami na poziomie szkoły podstawowej (11 latka; która przetrwała do 1951 r.) a późniejsza Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki pozostała w budynku magistratu w Andrychowie. Omawiana szkoła była do roku szkolnego 1965-66, 7 klasową, rok później otrzymała statut szkoły 8 klasowej. Od roku szkolnego 1964-1965 szkoła stała się koedukacyjna. W latach 1945-1999 do szkoły uczęszczało od 320 do 584 uczniów, przy liczbie oddziałów od 8 do 17.

KIEROWNICY SZKOŁY (od 1969 dyrektorzy)

ok. 1808-1824 Franciszek Wilczek

1824-1826 Józef Antecki

1826-1828 Jakub Antecki

1828-1835 Tomasz Heinlein

od 1836 Józef Lauschka

1853-1874 Bartłomiej Zajkowski

1874-1895 Marian Koloszek

---

² Tamże, s. 47-50

1895-1896 Michał Mrugacz
1896-1916 Franciszek Zimnal
1916-1931 Ferdynand Pachel
1931-1932 Felicja Plaskura
1932-1949 Józef Nowakowski
1949 (styczeń-sierpień) Jan Niemiec
1949-1951 Tadeusz Wolf
1951-1962 Stanisław Lenartowicz
1962-1975 Franciszek Wołek
1975 -1985 Krystyna Sypuła
1985-1991 Lidia Hodowany (Odrobina)
1991-   Jadwiga Stawarz

II. Dzieje kolekcji

Kolekcja powstała w Izbie Regionalnej Ziemi Andrychowskiej działającej przy Towarzystwie Miłośników Andrychowa z materiałów otrzymanych od Mariana Polaka 06.11.1999 r. oraz zabezpieczonych przez kustosz Izby Marię Skrzypiec. Materiały nie posiadały środka ewidencyjnego i nie były uporządkowane. Prace nad zbiorem zrealizowano w ramach zadania „Archiwizacja Części Zasobu Towarzystwa Miłośników Andrychowa - Etap I” sfinansowanego w 70,77 % ze środków publicznych w formie dofinansowania w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego „Wspieranie działań archiwalnych 2017” organizowanego przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

III. Charakterystyka archiwalna zbioru

Tytuł: Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Andrychowie

Granice chronologiczne: 1871-2005

Granice terytorialne: Polska

Rozmiar po uporządkowaniu: dwie jednostki archiwalne

IV. Zawartość zbioru

W teczce o sygn. 1 znajduje się jednostka o numerze: TMA-A6-1

NAZWA: Książka Honorowa Szkoły Ludowej w Andrychowie

daty skrajne: 1871-2005

język materiałów archiwalnych: polski

opis zewnętrzny jednostki: Księga oprawiona koloru czerwonego, grzbiet książki koloru brązowego, ręcznie wypełniona, prowadzona systematycznie i schematycznie; widoczne pieczęcie

stan fizyczny: do konserwacji

W teczce o syg. 1 znajduje się jednostka o numerze: TMA-A6-2/1-8

NAZWA: Pamiątki po Stefanii Zielińskiej

daty skrajne: 1920-1941

język materiałów archiwalnych: polski, niemiecki

opis zewnętrzny jednostki: 8 dokumentów związanych z działalnością zawodową Stefanii Zielińskiej

stan fizyczny: do konserwacji

V. Bibliografia

Stawarz J. et al., *Dzieje i rozwój szkoły podstawowej nr 1 im T. Kościuszki w Andrychowie 1791-2001*, Andrychów 2001

Wykonano w ramach zadania „Archiwizacja Części Zasobu Towarzystwa Miłośników Andrychowa - Etap I” sfinansowanego w 70,77 % ze środków publicznych w formie dofinansowania w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego „Wspieranie działań archiwalnych 2017” organizowanego przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych.

numer	przedmiot (nazwa, cechy, rodzaj, tworzywo, technika)	autor, wytwórnia, szkoła, miejsce	datowanie, wymiary, waga	pochodzenie, warto
TMA-A6 1	Ksi ąka Honorowa Szkoły Ludowej w Andrychowie Ksi ąga oprawiona koloru czerwonego, grzbiet ksi ągi koloru br zowego, r ęcznie wypełniona, prowadzona systematycznie i schematycznie; widoczne piecz ycie ksi ąga honorowa złota ksi ąga, ksi ąga pami ątkowa; papier; pismo odr ęczone	Szkoła Podstawowa nr 1 im. T. Ko ciuszki w Andrychowie; Andrychów (miejsce powstania)	1871	
			23 cm x 34 cm x 3,5 cm	
TMA-A6 2 /1	Pismo urz ędowe w sprawie dodatku dro y nianego dla Stefanii Zieli skiej pismo z maszynowym pismem, odr ęcznym podpisem, jednostronnie zadrukowane pismo słu bowe; papier; druk, pismo odr ęczone	Kuratorium Okr ęgu Szkolnego Krakowskiego; Kraków	14.09.1923	Darowizna Mariana Polaka 06.11.1999 r. - dotyczy wszystkich dokumentów z jednostce TMA-A6-2
			17 cm x 21 cm	
TMA-A6 2 /2	Pismo do Stefanii Zieli skiej informuj ące o przeniesieniu dokumentacji pracowniczej z okr ęgu szkolnego w Bielsku do okr ęgu Wadowickiego widoczna piecz y koloru czerwonego pełnomocnika szkolnego okr ęgu wadowickiego pismo słu bowe; papier; pismo maszynowe	Okr ęg szkolny wadowickiego; Wadowice	26.06.1941	
			21,2cm x 15cm	
TMA-A6 2 /3	Podzi kowania dla Stefanii Zieli skiej za pomoc przy akcji spisu ludno ci maszynowe pismo, odr ęczny podpis, jednostronnie zadrukowane pismo słu bowe; papier; druk, pismo odr ęczone	Starostwo w Wadowicach; Kraków	10.09.1932	
			17 cm x 21 cm	
TMA-A6 2 /4	Pismo informuj ące o prawie do Medalu Dziesi ciolecia Odzyskania Niepodległ o ci pismo z maszynowym pismem, odr ęcznym podpisem, jednostronnie zadrukowane pismo słu bowe; papier; druk, pismo odr ęczone	Kuratorium Okr ęgu Szkolnego Krakowskiego; Kraków	26.08.1929	
			17 cm x 21 cm	

numer	przedmiot (nazwa, cechy, rodzaj, tworzywo, technika)	autor, wytwórnia, szkoła, miejsce	datowanie, wymiary, waga	pochozenie, warto
TMA-A6 2 /5	wiadectwo ucz szczenia Stefanii Zieli skiej na wykłady dwuletniego Kursu Dokształcaj cego z programem Wy szych Kursó Nauczycielskich pismo z maszynowym pismem, odr cznym podpisem, jednostronnie zadrukowane, z piecz ci koloru czerwonego pismo słu bowe, wiadectwo szkolne; papier; druk, pismo odr czne	Zwi zek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnego; Kraków	24.06.1928	
			35 cm x 22 cm	
TMA-A6 2 /6	wiadectwo Stefanii Zieli skiej uko czenia kursu drugiego Seminarjum nauczycielskieg e skiego w K tach widoczny znaczek opłaty stemplowej 50 feningów; piecz okr głą z napisem Pa stwowe Seminarium naucz. e skiego wiadectwo szkolne; papier; druk, pismo odr czne	Pa stwowe Seminarjum Nauczycielskie e skie w K tach; K ty	01.02.1921	
			35 cm x 22 cm	
TMA-A6 2 /7	wiadectwo zdrowia i fizycznej przydatno ci do zawodu nauczycielskiego Stefanii Zieli skiej widoczne 3 znaczki opłaty stemplowej o warto ci 1 marki; pismo słu bowe; papier; pismo maszynowe, pismo odr czne	Zieli ska Stefania; Andrychów (miejsce powstania)	1920	
			35 cm x 22 cm	
TMA-A6 2 /8	Legitymacja Towarzystwa Szkoły Ludowej Stefanii Zieli kiej kartonik z logo towarzystwa, z miejscami do r cznego wypisania danych i czerwón podłu n piecz ci legitymacja; papier; druk, pismo odr czne	Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej		